

DARIUSZ FUCHS

<https://doi.org/10.33995/wu2019.1.2>

Ujednolicenie kontraktowego prawa reasekuracyjnego w skali międzynarodowej *in statu nascendi* – PRICL (*Project of Reinsurance Contract Law*)¹

Celem artykułu jest przedstawienie międzynarodowego projektu o umowie reasekuracji – PRICL. Autor analizuje specyfikę PRICL jako prawa materialnego właściwego dla kontraktu. Ponadto poddaje rozważaniom sposób wykładni umów reasekuracji w kontekście PRICL, a także znaczenie PRICL dla prawa kolizyjnego, w tym dla wyboru prawa właściwego dla reasekuracji.

Słowa kluczowe: kontraktowe prawo reasekuracyjne, projekt kontraktowego prawa reasekuracyjnego, harmonizacja kontraktowego prawa reasekuracyjnego, prawo kolizyjne.

Wprowadzenie

Project of Reinsurance Contract Law jest przedsięwzięciem powstałym dzięki wspólnej inicjatywie prof. Helmuta Heissa oraz prof. Antona K. Snydera (Uniwersytet w Zurichu), prof. Martina Schauera (Uniwersytet Wiedeński) oraz prof. Maritna Wandta (Uniwersytet we Frankfurcie nad Menem), zarazem członków zespołu (tzw. Restatement Insurance Group) opracowującego PEICL². Oprócz pracowników uniwersytetów z całej Europy i państw pozaeuropejskich w pracach grupy biorą

1. W tekście zostały wyrażone osobiste poglądy autora, które nie mogą być identyfikowane ze stanowiskiem żadnego z pozostałych członków Project Group on a Reinsurance Contract Law (lub Project Group *per toto*) ani też być uważane za oficjalny komentarz do PRICL.
2. Por.: M. Wandt, J. Gal, *Solvency II is unexpected. Indirect regulation of the Reinsurance Contract*, http://www.icir.de/fileadmin/Documents/Policy_Platform/180426_ICIR_JB_PP_Solvency_II_Unexpected.pdf [dostęp: 12.05.2019]. Na temat: koncepcji projektu PEICL: D. Fuchs, *Insurance Restatement jako europejski instrument opcjonalny służący regulacji umowy ubezpieczenia*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2010, nr 9(2), s. 126 i nast.

udział także członkowie AGR – *Advisory Group Reinsurers* (Doradczej Grupy Reasekuratorów), a także reprezentanci AIG – *Advisory Group Direct Insurers* (Doradczej Grupy Ubezpieczycieli).³

Zasadniczym zadaniem PRICL jest ujednoczenie terminologii oraz przygotowanie wzorcowej regulacji, która w zamierzeniu stanowiłaby dla reasekuratorów oraz ubezpieczycieli (analogicznie do PEICL) model prawa jednolitego o umowie reasekuracji. Z założenia ten model nie tylko byłby adaptowany w europejskim porządku prawnym, ale mógłby także znaleźć zastosowanie na rynku amerykańskim czy dalekowschodnim⁴.

1. Założenia koncepcji regulacji PRICL

Dla metodologii prac nad projektem ważne jest nie tylko to, że będzie on stanowił „światowy” wspólny system odniesienia (*scilicet: Common Frame of Reference sui generis*) dla regulacji o umowie reasekuracji. Zadaniem, które stawiają sobie członkowie grupy, jest bowiem także opracowanie jednolitej terminologii prawnej adekwatnej dla umowy reasekuracji oraz działalności reasekuracyjnej, niezależnie od występujących obecnie (a w zasadzie z tego właśnie powodu) różnic w poszczególnych porządkach prawnych.

Jest to potrzebne także z powodu istniejących rozbieżności co do norm (i ich wykładni) odnoszących się do reasekuracji w zakresie prawa prywatnego międzynarodowego oraz jurysdykcji międzynarodowej⁵. Z tego też powodu do prac nad projektem zostali zaproszeni przedstawiciele praktyki ubezpieczeniowej, reprezentujący zarówno reasekuratorów (ubezpieczycieli pośrednich), jak i ubezpieczycieli bezpośrednich. Jest to także spowodowane faktem, że ze względu na daleko idące „umiędzynarodowienie” umowy reasekuracji i działalności reasekuracyjnej *per toto* z odrobiną egzageracji pojawia się w doktrynie pogląd, że jest to sfera oderwana od konkretnego prawa właściwego, której źródłem co najwyżej jest *lex mercatoria*⁶. Była to także jedna z przyczyn *explicite* wykluczenia *a priori* umowy reasekuracji z zakresu przedmiotowego regulacji PEICL (polski skrót: ZEPU)⁷.

W tym z kolei projekcie przyjęto, że nie stosuje się on do ubezpieczeń pośrednich (reasekuracji) – art. 1:101 (2) PEICL⁸. Nie ma wątpliwości, że nie będzie można stosować, nawet *per analogiam*

3. Por. H. Heiss, O. William, *The Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)*, [w:] *O dobre prawo dla ubezpieczeń. Księga Jubileuszowa Profesora Eugeniusza Kowalewskiego*, [red.] E. Bagińska, W.W. Mogiński, M. Wałachowska, Toruń 2019, s. 49.

4. Por. zakładka PRICL na: www.dariuszfuchs.pl [dostęp: 09.04.2019].

5. Por. D. Fuchs, *Właściwość sądu...*, s. 53–54; M. Kropka, *Kolizyjnoprawna regulacja umowy ubezpieczenia w rozporządzeniu Rzym I*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010, s. 43–44, a także zob. S. Byczko, *Umowa reasekuracji*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 9, *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, [red.] W.J. Katner, CH Beck, Warszawa 2010, s. 688–689.

6. Tak zdaje się J. Łopuski, *Umowa ubezpieczeniowa a umowa reasekuracji w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej. Część 4*, [red.] T. Sangowski, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Poznań 2002, s. 71; por. *Principles of European Insurance Contract Law*, [red.] J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss, L. Loacker, Sellier European Law Publishers GmbH, Köln 2016, s. 62; przeciwko temu oponuje S. Byczko, *op. cit.*, s. 689.

7. Co do pozostałych zob. *Principles...*, s. 62–63.

8. Przy przywołaniu tekstu PEICL w języku polskim w każdym razie oparto się na tłumaczeniu D. Fuchsa, Ł. Szymańskiego, M. Boguskiej; zob. <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/forschung/evip/restatement/sprachfassungen/peicl-pol.pdf> [dostęp: 3.05.2019] *ciz*, *Zasady europejskiego prawa ubezpieczeń...* w: J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss, L. Loacker (red.), *Principles of European Insurance Law (PEICL)...*, s. 657 i nast.

legis, tego projektu także do umowy retrocesji (tzw. reasekuracji dalszej). Słusznie w konsekwencji przyjęto, że PEICL nie jest synonimem prywatnego prawa ubezpieczeniowego, do którego skądinąd należy zaliczyć reasekurację, ale jest jedynie systemową i systematyczną propozycją odnoszącą się do praw i obowiązków stron umowy ubezpieczenia *sensu stricto* (co obejmuje bezpośrednio także koasekurację, niezależnie od postaci: zewnętrznej czy wewnętrznej). Stosując argument teleologiczny, można przyjąć, że w razie zawarcia umowy reasekuracji, do czego dochodzi pomiędzy co najmniej dwoma profesjonalistami rynku ubezpieczeniowego, tracąc na wartości wszystkie argumenty, za pomocą których prawodawcy krajowi, a także twórcy i propagatorzy odpowiednich unormowań międzynarodowych, starają się zapewnić należyty komfort prawny ubezpieczającemu i – w konsekwencji – ubezpieczonemu w relacji do ubezpieczyciela. Tym samym szczegółowe rozwiązania w zakresie praw i obowiązków stron umowy ubezpieczenia, mających bardzo często charakter kogentny, a przynajmniej semiperatywny wobec ubezpieczyciela, nie mają racji bytu w kontrakcie, w którym obie strony są intelektualnie i organizacyjnie zasadniczo w podobnym stopniu przygotowane do wykonywania zawartej umowy reasekuracji, a przede wszystkim mogą z powodzeniem określić i przewidzieć skutki zawartej umowy danej treści, co częstokroć leży poza percepcją ubezpieczonego w umowie ubezpieczenia i dlatego tam ingerencja prawodawcy jest pożądana, oczywiście w stosownym do tego celu zakresie. Takie podejście jest możliwe również dlatego, że ubezpieczający lub poszkodowany w ubezpieczeniu OC nie posiada co do zasady uprawnienia do wywodzenia bezpośredniego roszczenia wobec reasekuratora czynnego⁹. *Actio directa* przysługuje wyłącznie wobec ubezpieczyciela, który może (ale oczywiście nie ma takiego obowiązku, chyba że wynikałby on ze szczegółowych uregulowań prawa właściwego) zawrzeć stosowną umowę reasekuracji. Tym samym za uniwersalną należy uznać tezę, zgodnie z którą „reasekurowanie nie rodzi bezpośrednio stosunku prawnego między reasekuratorem a ubezpieczającym”¹⁰. Zarazem nie uznaje się umowy reasekuracji np.: za postać umowy spółki cywilnej pomiędzy reasekuratorem czynnym a biernym.

2. Pro domo suo

Powszechnie przyjmuje się zatem, że umowa reasekuracji różni się koncepcyjnie i doktrynalnie od umowy ubezpieczenia i dlatego nie jest wynikiem dezynwoltury prawodawcy polskiego treści art. 820 k.c. Przede wszystkim zwraca się uwagę, że umowa reasekuracji służy niejako przedłużeniu umowy ubezpieczenia oraz jest swoistą ubezpieczeniową umową ubezpieczenia *per se*¹¹. Zarazem nie powoduje to utożsamienia obu umów, bo słusznie się podkreśla ekonomiczny aspekt

9. Wyjątek stosunkowo rozpowszechniony (dzięki praktyce anglosaskiej) stanowi tzw. *cut-through clause*, która wprowadzona do umowy reasekuracji, stanowi źródło uprawnienia ubezpieczonego do kierowania roszczenia o wypłatę odszkodowania bezpośrednio do reasekuratora czynnego w razie upadłości ubezpieczyciela (scil. reasekuratora biernego); por. J. Lowry, P. Rawlings, R. Merkin, *Insurance Law...* Hart Publishing, Oxford 2011, s. 502; szerzej na temat źródła takiego uprawnienia w prawie angielskim por. także R. Taylor, D. Taylor, *Contract law. Directions*, Oxford University Press, Oxford 2007, s. 325 i nast.

10. H. Ciepła, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom 2*, [red.] G. Bieniek, LexisNexis, Warszawa 2006, s. 579.

11. Por. K. Palińska, K. Płoch, *Umowa reasekuracji – charakter prawny i podatkowe aspekty przeniesienia ryzyka ubezpieczeniowego*, [w:] *Ubezpieczenia dla biznesu*, [red.] M. Szczepańska, Wydawnictwo WPIA Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013, s. 134.

reasekuracji jako umowy warunkującej w sensie finansowym dyspersję ryzyka dla ubezpieczyciela, a tym samym propagującej przez ich dostępność ubezpieczenia bezpośrednio¹². Według wyrazistej koncepcji obecnej w literaturze reasekuracja pozwala chronić zakłady ubezpieczeń przed nagłym wzrostem roszczeń ubezpieczeniowych i dzięki temu pozwala na udział ubezpieczycieli w pokryciu ryzyk, co w innej sytuacji byłoby poza ich możliwościami. Dlatego w konsekwencji jest możliwe pokrycie takich ryzyk, które byłyby (bez udziału reasekuracji) ze względów biznesowych dla pojedynczego ubezpieczyciela po prostu nieubezpieczalne¹³. Tym samym nie może dziwić obecna regulacja art. 820 k.c. i dlatego nie ma możliwości *de lege lata* adaptowania, nawet *per analogiam*, konstrukcji charakterystycznych dla umowy ubezpieczenia (bezpośredniego) do stosunku prawnego reasekuracji. Wszelkie tego typu sugestie można uznać co najwyżej za propozycje do rozważenia przez prawodawcę w zakresie *de lege ferenda*¹⁴. Nie budzi natomiast żadnych wątpliwości, że do umowy reasekuracji, jako niezdefiniowanej w zakresie *essentialia negotii* przez Kodeks cywilny, należy stosować pozostałe (poza zawartymi w tytule XXVII księgi trzeciej) jego normy, oczywiście z uwzględnieniem natury tego stosunku prawnego.¹⁵

3. Idea PRICL, czyli czym projekt jest, a czym nie będzie

Project of Reinsurance Contract Law z założenia i na podstawie koincydencji z PEICL ma postać tzw. *soft law*,¹⁶ które może z powodzeniem być wybrane przez strony danej umowy reasekuracji jako prawo właściwe (a w zasadzie: prawidłowym *modus operandi* będzie materialnoprawne wskazanie prawa), i może być w konsekwencji uznane w razie ewentualnego sporu rozstrzyganego przez sąd powszechny albo – na podstawie stosownej klauzuli arbitrażowej – przez sąd polubowny (*scil.* arbitrażowy), jako podstawa materialnoprawna takiego rozstrzygnięcia. Takie rozwiązanie wydaje się szczególnie atrakcyjne w razie orzekania przez skład arbitrażowy wg zasady słuszności (*scil.* *ex aequo et bono*), co jest powszechnie dopuszczone w regulaminach sądów arbitrażowych na świecie, zasadniczo za uprzednią akceptacją takiego procedowania przez strony sporu. Nie jest zarazem celem autorów projektu tworzenie umowy reasekuracji od nowa; jest to raczej koncepcja ujednoczenia występujących już obecnie w praktyce i prawodawstwie rozwiązań i stworzenia z nich systematycznego wykładu praw i obowiązków na wzór amerykańskich *Restatements*, a przede wszystkim PEICL. Tym samym można przyjąć, że z założenia jest to projekt, który ma precyzować i dookreślać (jeśli to niezbędne) już akceptowane na rynku ubezpieczeniowym zwyczaje i konstrukcje prawne, nie uzurpując sobie prawa do stworzenia globalnej, kogentnej regulacji reasekuracji *ex nihilo*¹⁷.

12. K. Palińska, K. Płocha, *Umowa reasekuracji... Ibidem*.

13. J. Lowry, P. Rawlings, R. Merkin, *op. cit.*, s. 501.

14. Por., co stara się sugerować S. Byczko, *op. cit.*, s. 691–692.

15. Por. szerzej: D. Fuchs, *Komentarz do art. 820 k.c.*, [w:] *Kontrakty na rynku ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz do przepisów i wzorców umownych*, [red.] D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak, Wolters Kluwer, Warszawa 2019 [w druku].

16. Por. M. Wandt, J. Gal, *op. cit.*

17. H. Heiss, *Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)*, https://eventos.cnseg.org.br/media/uploaded_files/palestra/c38324e2aed9400fae604422ebe8a2c9.pdf [dostęp: 12.05.2019]; H. Heiss, O. William, *op. cit.*, s. 49–50.

Z tego powodu PRICL nie został stworzony jako rodzaj prawa modelowego, a w związku z tym nie wymaga się do jego stosowania przez strony umowy reasekuracji zabiegu implementacji, ani na poziomie prawodawstwa krajowego, ani regionalnego, jak to np. występuje w odniesieniu do prawodawstwa wtórnego Unii Europejskiej. Nawet jeżeli strony w syngularnym kontrakcie dokonają wyboru PRICL poprzez materialnoprawne wskazanie, to ze względu na formułę przyjętą przez grupę roboczą w trakcie prac (inaczej, niż to jest w przypadku PEICL) będą mogły co do zasady swobodnie dokonywać wyłączeń poszczególnych rozwiązań (z ograniczeniami wynikającymi z art. 1.1.3 PRICL). Twórcy projektu mają zarazem nadzieję, że tak daleko idąca swoboda kontraktowa, nawet przy wskazaniu projektu jako reguł rozstrzygających o prawach umowy reasekuracji, będzie pozytywnie wpływać na praktykę stosowania już istniejących klauzul reasekuracyjnych.¹⁸ Docelowo PRICL mógłby także stanowić *per se* wzór dla prawodawców krajowych co do normowania praw i obowiązków stron umowy reasekuracji. Dopiero wówczas (*scilicet*: gdyby prawodawca krajowy dokonał w przyszłości absorpcji PRICL do swego porządku prawnego), można byłoby mówić o oddziaływaniu PRICL na prawo właściwe w rozumieniu prawa kolizyjnego *sensu stricto*. Ponieważ w obecnym kształcie projekt ten nie ma stanowić instrumentu opcjonalnego wobec prawa unijnego, nie zmieni się zatem zakres ani też specyfika konsekwencji wyboru prawa dla umowy reasekuracji (odpowiednio: retrocesji) ani też braku wyboru. PRICL będzie odgrywać doniosłą rolę w kontekście materialnoprawnego wskazania, gdy będzie już stanowić ukończoną propozycję dla międzynarodowego (krajowego) obrotu reasekuracyjnego. Tym samym zminimalizuje ten skutek dolegliwości dla praktyki (por. uwagi dalsze).

Zakładana atrakcyjność projektu w praktyce opiera się przede wszystkim na przekonaniu, że w sytuacji umowy reasekuracji wręcz standardem jest międzynarodowy charakter tego kontraktu, co fundamentalnym czyni zabieg poszukiwania prawa właściwego. W takiej sytuacji przynajmniej dla jednej ze stron kontraktu prawem właściwym jest prawo obce i nawet znajomość statutu kontraktowego wobec wyboru prawa właściwego w zakresie nieuregulowanym przez strony w umowie reasekuracji nie zmienia tej okoliczności, a co najwyżej czyni takie ryzyko kontraktowe bardziej przewidywalnym. Dzieje się tak przede wszystkim dlatego, że wobec relatywnie niewielkiej ingerencji prawa stanowiącego w umowę reasekuracji w poszczególnych porządkach prawnych wybór prawa przez strony w zakresie nieuregulowanym treścią kontraktu nie będzie zwykle dawać precyzyjnej odpowiedzi, a jedynie odsyłać do zasad ogólnych prawa kontraktowego danego systemu prawa. W konsekwencji jednak nawet w razie, gdyby statut kontraktowy regulował prawa i obowiązki stron umowy ubezpieczenia pośredniego w danym przypadku precyzyjnie, to i tak sytuacja taka powoduje dyskomfort po tej stronie umowy, dla której prawo właściwe nie jest prawem ojczystym. Przede wszystkim w sposób nieunikniony znajomość stosowania tego prawa w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych i polubownych będzie mniejsza niż w przypadku kontrahenta, dla którego jest to np. prawo jego siedziby lub stałego świadczenia usług ubezpieczeniowych (reasekuracyjnych). Oczywiście salomonowym rozwiązaniem może wydawać się w tej sytuacji wybór prawa państwa trzeciego, obcego dla obu stron kontraktu. Jest to jednak pozorne wyjście z impasu. Po pierwsze, dlatego że umowę reasekuracji zawierają z reguły przedsiębiorcy będący w ramach swej struktury konglomeratami finansowymi, a to oznacza, że częstokroć trudno ustalić taki reżim prawny, który by przynajmniej jednej ze stron nie faworyzował ze względu na znajomość prawa właściwego. Po drugie, nawet ustalenie statutu kontraktowego poprzez wybór prawa

18. Por. H. Heiss, O. William, *op. cit.*, s. 51 i dalsze.; M. Wandt, J.Gal, *op. cit.*

równoważnie obcego dla obu stron kontraktu nie powoduje niwelacji ewentualnych turbulencji, bo dochodzić do nich może właśnie przez niezajomość prawa właściwego. Tym samym neutralność wyboru wcale nie powoduje redukcji ryzyka niepewności prawa. Sytuacja niepewności w tym zakresie (a przynajmniej trudności w precyzyjnym określeniu konsekwencji międzynarodowej umowy reasekuracji) piętrzy się w razie braku wyboru prawa przez strony, co czyni koniecznym zabieg jego poszukiwania¹⁹.

W związku z tym powyższe rozważania stanowią zarazem uzasadnienie koncepcji PRICL, według której rozsądny i rozważny reasekurator (co nie oznacza, że bez inwencji w zakresie kreowania szczegółowych unormowań umowy reasekuracji, dopasowanych do potrzeb danego przypadku) może skorzystać z gotowego zbioru przemysłanych reguł odnoszących się zarówno do praw i obowiązków tej umowy, jak i do konsekwencji jej zawarcia. Słusznie wskazuje się w literaturze, że jedynie pozornie problemy powyżej przedstawione przemawiałyby za użyciem nie formuł PRICL, ale już istniejących klauzul modelowych, jakimi dla przykładu są LRMC (*London Market Reinsurance Clauses*)²⁰. Jest to spowodowane faktem, że klauzule tego typu nie stanowią całościowej regulacji praw i obowiązków stron umowy reasekuracji i z tego już powodu w praktyce nie do uniknięcia będzie różnorodna ich interpretacja w drodze subsumpcji przez sądy (zarówno powszechne, jak i arbitrażowe). Dodatkową zaletą przemawiającą na korzyść wyboru w przyszłości reguł przygotowywanych przez Group of Project on Reinsurance Contract Law jest fakt formalnego powiązania tych reguł modelowych z już ogłoszonym UNIDROIT *Principles on International Commercial Contracts* 2010²¹ (por. art. 1.1.6 PRICL), gdzie przyjęto, że do zagadnień, których nie można rozwiązać na podstawie PRICL, należy stosować UNIDROIT *Principles on International Commercial Contracts* (PICC)²². Słusznie zwraca się w literaturze uwagę, że wybór PRICL jest optymalny w sytuacji, gdy strony w umowie reasekuracji wprowadzą klauzulę arbitrażową, ponieważ zastosowanie w tym zakresie prawa właściwego przez sąd arbitrażowy może również zgodnie z regułami UNIDROIT 2010 odnosić się do reguł (klauzul), które nie są częścią prawa stanowionego i nie mają swego bezpośredniego źródła w akcie prawa powszechnego w danym państwie.²³ Należy podkreślić, że ewentualne stosowanie w praktyce reguł na podobieństwo omawianych klauzul reasekuracyjnych zakłada poszanowanie tzw. *ordre public*. Będzie to także istotne przez wzgląd na treść art. 9 ust. 1 rozporządzenia *Rzym I*, tj.: „Przepisy wymuszające swoje zastosowanie to przepisy, których przestrzeganie uważane jest przez państwo za tak istotny element ochrony jego interesów publicznych, takich jak organizacja polityczna, społeczna lub gospodarcza, że znajdują one

19. Szczegóły i propagowane w doktrynie koncepcje w tym zakresie zob. D. Fuchs, *Prawo prywatne międzynarodowe. Materiały dla aplikantów komorniczych Izby Komorniczej w Warszawie*, Warszawa maj 2017, maszynopis powielony, s. 9–12.

20. Por. www.iuaclauses.com [dostęp: 8.04.2019].

21. Por. International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010*, Rome 2010, <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [dostęp: 5.05.2019].

22. H. Heiss, *From Contract Certainty to Legal Certainty for Reinsurance Transactions. The Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)*, *Scandinavian Studies in Law*, vo. 64 [2018], s. 9 oraz s. 13; M. Wandt, J., *Gal*, op. cit.; J. Angell, *Interaction of the PRICL with the reinsurance standard clauses*, <http://www.aida.org.uk/docs/PPT%20Interaction%20PRICL%20Standard%20-%20Reinsurance%20Clauses%20-%20version%20JAH%205.4.2018.pdf> [dostęp: 12. 05.2019], co do kwestii współpracy z UNIDROIT: H. Heiss, O. William, op. cit., s. 50–53.

23. H. Heiss, *From Contract Certainty...*, op. cit., s. 14–15.

zastosowanie do stanów faktycznych objętych ich zakresem bez względu na to, jakie prawo jest właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem²⁴. Przyczyny znaczenia powyższej regulacji dla PRICL są zasadniczo dwie. Przede wszystkim powyżej zdefiniowane tzw. *mandatory rules* mogą powodować modyfikację stosowania PRICL jako jednolitego systemu regulacji reasekuracji w skali międzynarodowej. Jest to rozwiązanie istotne także przez wzgląd na praktykę orzeczniczą sądów anglosaskich, które orzekając (niezależnie od tego, czy strony wybrały prawo angielskie jako właściwe), przyjmują tradycyjnie możliwość aplikacji do niektórych instytucji reasekuracji angielskiego prawa o umowie ubezpieczenia²⁵.

Nie można wykluczyć także pozytywnego oddziaływania przepisów (norm) wymuszających swoje zastosowanie, w razie gdy sąd właściwy byłby przekonany, że *lex causae* właśnie należy skorygować, przez wzgląd na własny interes publiczny, poprzez adaptację PRICL do danego stosunku prawnego reasekuracji. Bez wątpienia ta sytuacja będzie rzadsza od pierwszej, ale możliwe, że właśnie na tym też będzie polegać stosowanie w przyszłości PRICL w praktyce.

4. Zakres zastosowania oraz definicje podstawowych pojęć i instytucji dla umowy reasekuracji

Założeniem twórców projektu jest, co powyżej podkreślono, że PRICL nie pretenduje do rangi całościowej regulacji prawa prywatnego międzynarodowego dotyczącego reasekuracji, a jedynie za założenia stanowi i będzie stanowić zbiór klauzul regulujących umowę reasekuracji (art. 1.1.1 PRICL). W tym względzie, chociaż omawiany projekt PRICL jest wzorowany na UNIDROIT, to – odnosząc się do preambuły tego drugiego projektu w wersji z 2010 roku – omawiany projekt PRICL jest predestynowany zarówno do regulacji międzynarodowej, jak i wewnętrznej (podległej za założenia prawu wyłącznie jednego państwa poprzez brak elementu obcego) umowy reasekuracji. W tym ostatnim stanie faktycznym i prawnym UNIDROIT 2010 nie będzie miało zastosowania, pomimo szerokiego rozumienia pojęcia kontraktu międzynarodowego²⁶. Na marginesie warto zaznaczyć, że twórcy UNIDROIT 2010 przewidzieli jednak przydatność tej regulacji modelowej zarówno dla prawodawcy międzynarodowego, jak i legislatorów z poszczególnych państw, stanowiąc w preambule, że proponowane rozwiązania mogą być szczególnie użyteczne dla tych państw, które albo nie mają pełnej regulacji prawa kontraktowego poprzez prawo stanowione, albo ze względu na niedopasowanie do wymogów obrotu prawnego pragną swoją regulację uzupełnić i uaktualnić²⁷. Zarazem, biorąc chociażby pod uwagę obowiązujący w prawie polskim art. 56 k.c. („Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów”), a w szczególności art. 65 § 1 k.c., który stanowi, że oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których zostało złożone, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje, UNIDROIT 2010 stanowi pomoc w wykładni składanych oświadczeń woli w obrocie krajowym. Ta koncepcja, zdaniem autora,

24. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), Dz. Urz. UE z 4.7.2008, L.177/6.

25. Szczegóły H. Heiss, *Principles of Reinsurance Contract Law...op. cit.*,

26. Por. motyw 1 preambuły oraz komentarz do niej: UNIDROIT 2010, s. 1–2.

27. Por. motyw 1 preambuły oraz komentarz do niej: UNIDROIT 2010, s. 5–6.

powinna także przyświecać twórcom PEICL, gdyż uwzględniając prawnoporównawczy charakter prac nad poszczególnymi klauzulami projektu, można zasadnie już przyjąć, że ich treść jest i będzie (w wersji ukończonej) wyrazem i efektem ustalonych zwyczajów obrotu w zakresie reasekuracji, reprezentujących przede wszystkim wiodące rynki reasekuracyjne na świecie. Tym samym PRICL powinien zostać uznany za stabilny i wzorcowy przykład regulacji, a poprzez treść art. 65 § 1 k.c. – za ustalony zwyczaj, który należy brać pod uwagę w razie wykładania oświadczeń woli składanych przy zawarciu lub wykonaniu umowy reasekuracji, a także oceny skutków zawartej umowy reasekuracji jako czynności prawnej w rozumieniu polskiego Kodeksu cywilnego. Tak przyjęta koncepcja w projekcie reasekuracyjnym jest wynikiem z jednej strony faktu, że w większości umowy reasekuracji mają charakter międzynarodowy, a nawet jeżeli w danym przypadku jest inaczej, to zasadniczo stosowny porządek prawny zachowuje dla stron umowy daleko idącą autonomię materialnoprawną²⁸. Dobrą tego ilustracją jest prawo polskie, które przez wzgląd na przywołany już uprzednio art. 820 k.c. uwalnia umowę reasekuracji od rygorystyki art. 807 k.c. W ten sposób nic nie stoi na przeszkodzie, aby z powołaniem się na art. 353¹ k.c. inkorporować zredagowaną już obecnie treść PRICL do umowy reasekuracji pomiędzy dwoma podmiotami rodzimymi, w której także ryzyko ubezpieczane przez reasekuratora biernego nie ma międzynarodowego charakteru. Ten przykład dowodzi skądinąd potrzeby reasumpcji art. 807 k.c. w prawie rodzimym, tak aby wprowadzić na powrót do niego regulację, która byłaby odpowiednikiem nieobowiązującego już od 10 sierpnia 2007 roku art. 807 § 2 k.c. W ten sposób ustawodawca dopuszczał *nota bene* w poprzednim stanie prawnym do stosowania w obrocie warunków umownych odmiennych od regulacji tytułu XXVII księgi trzeciej k.c. do umów ubezpieczenia związanych z obrotem z zagranicą²⁹.

Z kolei w art. 1.1.1. PRICL przyjęto, że będzie on miał zastosowanie, jeżeli strony zgodnie tak postanowią w umowie reasekuracji³⁰. Jest to dopuszczalne także w świetle prawa europejskiego, przez wzgląd na rozporządzenie *Rzym I*, w którego preambule prawodawca unijny *explicite* stanowi, że „(n)iniejsze rozporządzenie nie wyłącza możliwości włączenia przez strony do umowy – na zasadzie wskazania materialnoprawnego – przepisów prawa innego niż prawo krajowe lub postanowień konwencji międzynarodowej”. W ten sposób po raz kolejny uznano w prawie europejskim użyteczność takich inicjatyw jak PRICL czy – na obecnym etapie – PEICL (gdyż na razie nie stanowi on treści obowiązującego rozporządzenia Unii Europejskiej z załącznikiem, jako tzw. instrumentem opcjonalnym), w konsekwencji z powodzeniem może na obecnym etapie stanowić zakres przedmiotowy materialnoprawnego wskazania prawa przez strony, z niekorzystną obocznością w razie właściwości prawa polskiego, a mianowicie art. 807 k.c., co jednak, jak powyżej z całą mocą zaznaczono, nie stanowi perturbacji czy restrykcji w przypadku PRICL³¹. Zarazem (art. 1.1.3. PRICL) przyjęto, że strony mają swobodę co do ewentualnego następczego wyłączenia właściwości omawianego *soft law*, jak też uprawnienie do zgodnego modyfikowania treści w dowolnym zakresie. Jest to rozwiązanie uzasadnione naturą kontraktu reasekuracyjnego, gdzie wprowadzanie jakichkolwiek ograniczeń czy obstrukcji dla stron umowy byłoby sprzeczne zarówno z genezą reasekuracji, jak i z przyjętą w praktyce, w sposób maksymalnie szeroki, autonomią materialnoprawną. Zarazem, zdaniem twórców projektu, brak przesłanek ochrony poszczególnych

28. Szerzej: H. Heiss, *From Contract Certainty...*, *op. cit.*, s. 9–12..

29. Por. D. Fuchs, *PEICL [ZEPU]*, [w:] D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak (red.), *Kontrakty na rynku...*

30. Por. motyw 2 preambuły oraz komentarz do niej: UNIDROIT 2010, s. 3–4.

31. Por. odpowiednie uwagi autora do PEICL [ZEPU] [w:] *Kontrakty na rynku ubezpieczeń...*

postanowień PRICL przez wzgląd na ich bezwzględnie obowiązujący charakter w razie dokonania wyboru (wskazania) materialnoprawnego przez strony. Jednocześnie powyższe oznacza, że takie wyłączenie może być dokonane albo *per factam concludentia*, albo *implicite*, albo też *expressis verbis*. Z drugiej strony swoboda kontraktowa stron umowy, także w zakresie modyfikacji PRICL, jest limitowana treścią UNIDROIT 2010, w którego art. 1.5 przyjęto możliwe istnienie regulacji obligatoryjnej w razie wyboru tego modelu uregulowania praw i obowiązków przez strony międzynarodowej umowy handlowej³².

Podobnie jak PRICL może się stać w przyszłości, miejmy nadzieję – niedalekiej, kanonem ustalonych zwyczajów dla obrotu reasekuracyjnego w skali światowej, tak *in concreto* art. 1.1.4. projektu zakłada uwzględnienie zwyczajów aktualnych pomiędzy stronami przy ocenie skutków zawarcia umowy reasekuracji na podstawie PRICL oraz nakazuje dokonywanie wykładni umowy reasekuracji z poszanowaniem następujących reguł obowiązujących pomiędzy stronami: Po pierwsze strony będą związane każdym zwyczajem, który uzgodniły, oraz każdą praktyką, którą ustaliły między sobą. Po drugie zwyczaj handlowy znany powszechnie stronom umowy reasekuracji i przestrzegany przez nie, powinien być wzięty pod uwagę w przy wykładni treści umowy.³³ Tym samym dla stosowania postanowień projektu w praktyce niezmiernie ważna będzie z jednej strony znajomość przez reasekuratorów praktyk występujących na rynku w znaczeniu reguł powszechnie przyjętych w obrocie (por. art. 384 § 2 zd. 1 k.c.), jak też z drugiej strony znajomość ustalonych zwyczajów i praktyk akurat pomiędzy konkretnymi stronami, co będzie oznaczać uprzednio stosowane klauzule reasekuracyjne czy też uzgodnione sposoby interpretacji postanowień, np. w oparciu o ustalone reguły, stosowane na reasekuracyjnym rynku londyńskim czy monachijskim.

W nawiązaniu do tego, co już napisano o stosunku treści projektu do koncepcji norm (w/ przepisów) wymuszających swoje zastosowanie (swoją właściwość), w art. 1.1.5 postanowiono, że zastosowanie PRICL do stosunku prawnego reasekuracji nie ogranicza stosowania takich norm niezależnie od tego, czy będą pochodziły od legislatora krajowego, czy będą miały swoje źródło w uregulowaniach międzynarodowych, jeśli ich zastosowanie wynika ze stosownych norm prawa prywatnego międzynarodowego. Taka sytuacja może mieć miejsce także w razie konieczności stosowania norm czy też klauzul pochodnych w prawie tworzonego przez organizacje międzynarodowe, czego dobrym przykładem jest koncepcja interesu publicznego w prawie unijnym, która w sposób uzasadniony respektuje interes ogólny, tzw. dobro powszechne (*intérêt général, general good*)³⁴. Zasadniczo przyjąć należy, że pojęcie norm wymuszających swoją właściwość zakresem przedmiotowym zarówno obejmuje określone normy *lex causae*, jak i stanowi konsekwencję wykładni ogólnych reguł porządku publicznego w prawie właściwym³⁵.

Z tym zagadnieniem wiąże się także kwestia wykładni PRICL, gdzie twórcy nawiązali do koncepcji wyrażonej już w projekcie PEICL, na którym omawiane unormowanie było wzorowane. Zgodnie z art. 1:104 PEICL „powinny być wykładane zgodnie z treścią, kontekstem, celem i wynikami analizy

32. Katalog takich postanowień jest wymieniony w pkt 3 oficjalnego komentarza do tego artykułu, zob. UNIDROIT 2010, s. 15.

33. H. Heiss, *From Contract Certainty...*, *op. cit.*, s. 12–13.

34. Szerzej zob. D. Fuchs, *Dyrektywy III generacji prawa ubezpieczeniowego oraz ich implementacja w wybranych prawodawstwach państw członkowskich Unii Europejskiej*, [w:] *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, [red.] C. Mik, TNOiK, Toruń 1998, s. 287 i nast.

35. Zob. art. 1.4 UNIDROIT 2010, s. 12–13.

prawno-porównawczej. Uwaga powinna być zwrócona w szczególności na zasady dobrej wiary, zasady dobrych praktyk rynkowych, a także na jednolitość stosowania oraz odpowiednią ochronę ubezpieczających³⁶. Tym samym za naczelną regułę (z powołaniem się na wykładnię autentyczną) także przy wykładni postanowień PRICL należy uznać wykładnię autonomiczną, zasadniczo w oderwaniu od kontekstu uregulowań poszczególnych państw członkowskich, gdyż przeciwny wniosek prowadziłyby w praktyce do naruszenia postulatu jednolitości stosowania³⁶. Taki wniosek jest także wynikiem redakcji art. 1.1.6. PRICL, a w szczególności dwóch pierwszych paragrafów tego artykułu, zgodnie z którymi wykładnia PRICL powinna być dokonywana zgodnie z treścią, kontekstem, celem ich międzynarodowej specyfikacji. W szczególności w trakcie wykładni należy uwzględnić zasadę dobrej wiary oraz dobre praktyki rynku ubezpieczeniowego, mając na względzie pewność stosunków umownych, jak i też jednolitość stosowania. Z kolei kwestie mieszczące się w zakresie PRICL, ale wprost nieuregulowane, powinny być interpretowane zgodnie z powyższymi regułami wykładni.³⁷ Nowum w stosunku do rozwiązania w zakresie wykładni przyjętym w projekcie PEICL (ZEPU) jest odwołanie się wprost do UNIDROIT 2010 tj.: zagadnienia nierozstrzygnięte w treści projektu powinny być interpretowane zgodnie z UNIDROIT 2010. Należy jednak podkreślić, że to odwołanie do UNIDROIT jest aktualne jedynie w stosunku do kwestii niedotyczących umowy reasekuracji, bo do tego zakresu wystarczające są reguły wynikające z dwóch pierwszych paragrafów art. 1.1.6 PRICL, także z tego powodu, że UNIDROIT nie zawiera postanowień odnoszących się do treści umowy reasekuracji czy też konsekwencji zawarcia takiej umowy. Innymi słowy: UNIDROIT 2010 będzie dla przykładu pomocne niewątpliwie dla ogólnych zasad interpretacji kontraktu handlowego (od art. 4.1 do art. 4.8)³⁸. Na zakończenie uwag ogólnych odnoszących się do projektu należy podkreślić rangę definicji (tzw. słowniczka projektu) zawartej w sekcji 2 rozdziału 1 PRICL. Na obecnym etapie jako reprezentatywnego przykładu można użyć projektu definicji umowy reasekuracji, zgodnie z którą jest to kontrakt, na podstawie którego jedna ze stron (reasekurator), w zamian za składkę przyrzeczoną przez drugą stronę – cedenta, pokrywa ryzyko powstania roszczeń na podstawie umowy ubezpieczenia (art. 1.2.1 PRICL).³⁹ Należy zwrócić uwagę, że tak zredagowana definicja umowy reasekuracji obejmuje swym zakresem zarówno reasekurację fakultatywną, jak i obligatoryjną, i może mieć zastosowanie w przypadku reasekuracji proporcjonalnej i nieproporcjonalnej (wraz z umową reasekuracji tzw. nadwyżki, surplus reinsurance contract)⁴⁰. Zakres podmiotowy tej definicji nie tworzy dla zastosowania PRICL barier ze względu na formę organizacyjno-prawną reasekuratora czy też ubezpieczyciela i z tego punktu widzenia umożliwia zastosowanie projektu przez wskazanie materialnoprawne także w sytuacji, gdy cedentem jest instytucja zabezpieczenia społecznego (oczywiście jeżeli zezwala na to jej prawo ojczyste). Dla porównania w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej przyjęto (co zrozumiałe przez wzgląd na zasadniczo publicznoprawny charakter regulacji) definicję kładącą nacisk na dozwolone prawem aktywności reasekuratora. Zgodnie z art. 4 ust. 2 u.dz.u.r.: „Przez działalność

36. Por. D. Fuchs, *Restatement of European Insurance Contract Law a koncepcja polskiego kodeksu ubezpieczeń*, [w:] *O potrzebie polskiego kodeksu ubezpieczeń*, [red.] E. Kowalewski, TNOiK, Toruń 2009, s. 142.

37. H. Heiss, *From Contract Certainty...*, *op. cit.*, s. 12.

38. H. Heiss, *Principles...*, *op. cit.*, oraz H. Heiss, O. William, s. 50–52..

39. H. Heiss, *From Contract Certainty...*, *op. cit.*, s. 12.

40. Szczegółowe omówienie postaci reasekuracji zob. J. Lowry, P. Rawlings, R. Merkin, *op. cit.*, s. 503–504; S. Byczko, *op. cit.*, s. 701–704.

reasekuracyjną rozumie się wykonywanie czynności związanych z przyjmowaniem ryzyka cedowanego przez zakład ubezpieczeń lub przez zakład reasekuracji oraz dalsze cedowanie przyjętego ryzyka, w szczególności: 1) zawieranie i wykonywanie umów reasekuracji czynnej i umów retrocesji; 2) składanie oświadczeń woli w sprawach roszczeń o odszkodowania lub inne świadczenia należne z tytułu umów, o których mowa w pkt 1; 3) ustalanie składek i prowizji należnych z tytułu umów, o których mowa w pkt 1⁴¹. Ewentualne *ius contrahendi* w umowie reasekuracji jest wzmocnione poprzez kolejną regulację u.d.z.u.r., a mianowicie zgodnie z jej art. 4 ust. 4 reasekurator nie może wykonywać innej działalności poza działalnością reasekuracyjną i czynnościami bezpośrednio z nią związanymi. Za czynności bezpośrednio związane z reasekuracją polski prawodawca uznaje czynności wykonywane w zakresie doradztwa statystycznego, doradztwa aktuarialnego, analizy ryzyka, badań na rzecz klientów, lokowania środków zakładu reasekuracji, a także zapobieganie powstawaniu lub zmniejszenie skutków wypadków ubezpieczeniowych lub finansowanie tych działań z funduszu prewencyjnego⁴¹. Można przyjąć, że *de lege lata* definicja działalności reasekuracyjnej w polskim prawie jest zbieżna z art. 13 ust. 7 dyrektywy Solvency II⁴². Zgodnie z definicją legalną dyrektywy za reasekurację uznaje się każdą z poniższych aktywności:

- a) działalność polegającą na przyjmowaniu ryzyk cedowanych przez zakład ubezpieczeń lub zakład ubezpieczeń państwa trzeciego, lub przez inny zakład reasekuracji, lub zakład reasekuracji państwa trzeciego, lub
- b) w przypadku ubezpieczycieli zrzeszonych w towarzystwie Lloyd's działalność polegającą na przyjmowaniu ryzyk cedowanych przez członków towarzystwa Lloyd's lub przez zakład ubezpieczeń, lub zakład reasekuracji niezrzeszony w towarzystwie Lloyd's.

W polskiej perspektywie bezzasadne byłoby rozszerzanie przepisów o działalności reasekuracyjnej o aktywności charakterystyczne dla Lloyd's, także prawodawca zrezygnował z podkreślenia międzynarodowego charakteru reasekuracji w samej definicji, jak to uczynił prawodawca europejski. Jednak o ile taka perspektywa regulacyjna jest uzasadniona przez wzgląd na regulację swobody świadczenia usług ubezpieczeniowych i prowadzenia takiej działalności w ramach Unii Europejskiej, a w odpowiednich proporcjach prowadzenia takiej działalności w powiązaniu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o tyle nie jest to wystarczające do precyzyjnego ustalenia praw i obowiązków stron umowy reasekuracji. Innymi słowy, prawodawca zarówno polski, jak i europejski wyznacza precyzyjnie granice *ius contrahendi* dla takiej umowy kwalifikowanej, ale wciąż w prawie obowiązującym polskich reasekuratorów, czy to wprost, czy to przez stosowanie unijnego prawa wtórnego, to jednak dotkliwy, przede wszystkim z praktycznych względów, jest brak pozytywnej definicji ubezpieczenia wtórnego (reasekuracji), bo za taki nie może uchodzić z oczywistych i powyżej podkreślonych względów art. 820 k.c.

41. Co nie jest wyliczeniem taksatywnym; por. art. 4 ust. 5 u.d.z.u.r.

42. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (*Wyptalność II*), wersja przekształcona, Dz. Urz. UE z 17.12.2009; nr L 335/1.

5. Aktualne prace nad projektem i jego perspektywa

Na ostatnich spotkaniach grupy roboczej zaczęto prace nad szczegółowym uregulowaniem w ramach rozdziału 2 PRICL praw i obowiązków stron umowy reasekuracji. Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie zasady najwyższego zaufania (*uberrimae fidei regula*) dla oceny zachowania stron umowy zarówno na etapie jej zawarcia, jak i (przede wszystkim) na etapie jej wykonywania. Dokonano już wstępnego rozróżnienia obowiązków przedkontraktowych i kontraktowych stron umowy. W PRICL wprowadzono szczegółowe uregulowanie obowiązków stron umowy, licząc od momentu zgłoszenia roszczenia do reasekuratora, co odpowiednio będzie się stosować w przypadku retrocesji. Przewiduje się dalsze uszczegółowienie tych postanowień, co będzie stanowić nawiązanie do często spotykanych obecnie w praktyce rynku reasekuracyjnego tzw. *claims co-operation* lub *claims control clauses*. Obecne prace grupy roboczej obejmują regulację poszczególnych postaci reasekuracji, objętych ogólną definicją tej umowy w art. 1.2.1 PRICL. Ukończenie prac nad projektem zakładano pierwotnie na koniec 2018 roku, przy czym publikacja oficjalna zasadniczej treści PRICL nastąpi jednak w roku 2019.⁴³

Niewątpliwie już osiągnięte zaawansowanie prac nad kompleksową treścią międzynarodowego projektu o umowie ubezpieczenia predestynuje także prawodawcę polskiego do bacznej analizy jej wyników pod kątem ewentualnego ujęcia umowy reasekuracji w prawie obowiązującym jako umowy zdefiniowanej w k.c. (której *essentialia negotii* mają swoje odpowiedniki w prawie stanowionym). Z drugiej strony możliwy jest w ten sposób asumpt do odpowiedniej nowelizacji ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przynajmniej w zakresie definicji reasekuracji⁴⁴. Jednak ostatecznie już antyczny poeta pisał: *ne quid nimis*⁴⁵.

Wykaz źródeł:

- Angell J., *Interaction of the PRICL with the reinsurance standard clauses*, <http://www.aida.org.uk/docs/PPT%20Interaction%20PRICL%20Standard%20%20Reinsurance%20Clauses%20-%20version%20JAH%205.4.2018.pdf>
- Byczko S., *Umowa reasekuracji*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 9, *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, [red.] W.J. Katner, CH Beck, Warszawa 2010,
- Ciepla H., [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom 2*, [red.] G. Bieniek, LexisNexis, Warszawa 2006
- Fuchs D., *Dyrektywy III generacji prawa ubezpieczeniowego oraz ich implementacja w wybranych prawodawstwach państw członkowskich Unii Europejskiej*, [w:] *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, [red.] C. Mik, TNOiK, Toruń 1998

43. Por. H. Heiss, O. William, *op. cit.*, s. 77.

44. W tym zakresie zachowują aktualność uwagi D. Fuchsa; zob. tenże, [w:] *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom 1*, [red.] Z. Brodecki, M. Glicz, M. Serwach, Wolters Kluwer, Warszawa 2009, w zakresie komentowanego uregulowania reasekuracji w nieobowiązującej ustawie o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 r.

45. Publius Terentius Afer, cyt za: C. Jędraszko, *Łacina na co dzień*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1983, s. 173; co można przełożyć jako: tylko tyle, ile trzeba (tłum. własne).

- Fuchs D., *Restatement of European Insurance Contract Law a koncepcja polskiego kodeksu ubezpieczeń*, [w:] *O potrzebie polskiego kodeksu ubezpieczeń*, [red.] E. Kowalewski, TNOiK, Toruń 2009
- Fuchs D., *Insurance Restatement jako europejski instrument opcjonalny służący regulacji umowy ubezpieczenia*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2010, nr 9(2)
- Fuchs D., *Właściwość sądu...*, s. 53–54; M. Kropka, *Kolizyjnoprawna regulacja umowy ubezpieczenia w rozporządzeniu Rzym I*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010
- Fuchs D., *Właściwość sądu...*, s. 53–54; M. Kropka, *Kolizyjnoprawna regulacja umowy ubezpieczenia w rozporządzeniu Rzym I*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010
- Fuchs D., *Prawo prywatne międzynarodowe. Materiały dla aplikantów komorniczych Izby Komorniczej w Warszawie*, Warszawa maj 2017, maszynopis powielony
- Fuchs D., *Komentarz do art. 820 k.c.*, [w:] *Kontrakty na rynku ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz do przepisów i wzorców umownych*, [red.] D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak, Wolters Kluwer, Warszawa 2019 [w druku]
- Heiss H., *From Contract Certainty to Legal Certainty for Reinsurance Transactions. The Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)*, Scandinavian Studies in Law, vo. 64 [2018]
- Heiss H., William O., *The Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)*, [w:] *O dobre prawo dla ubezpieczeń. Księga Jubileuszowa Profesora Eugeniusza Kowalewskiego*, [red.] E. Bagińska, W.W. Mogilski, M. Wałachowska, Toruń 2019
- Heiss H., *Principles of Reinsurance Contract Law (PRICL)* https://eventos.cnseg.org.br/media/uploaded_files/palestra/c38324e2aed9400fae604422ebe8a2c9.pdf
- Lowry J., Rawlings P., Merkin R., *Insurance Law*, Hart Publishing, Oxford 2011,
- Łopuski J., *Umowa ubezpieczeniowa a umowa reasekuracji w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej. Część 4*, [red.] T. Sangowski, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Poznań 2002
- Palińska K., Płocha K., *Umowa reasekuracji – charakter prawny i podatkowe aspekty przeniesienia ryzyka ubezpieczeniowego*, [w:] *Ubezpieczenia dla biznesu*, [red.] M. Szczepańska, Wydawnictwo WPiA Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013
- Principles of European Insurance Contract Law*, [ed.] J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss, L. Loacker, Sellier European Law Publishers GmbH, Köln 2016
- Taylor R., Taylor D., *Contract law. Directions*, Oxford University Press, Oxford 2007
- Wandt.W., Gal J., *Solvency II is unexpected. Indirect regulation of the Reinsurance Contract*, http://www.icir.de/fileadmin/Documents/Policy_Platform/180426_ICIR_JB_PP_Solvency_II_Unexpected.pdf

Harmonization of contract reinsurance law on an international scale *in statu nascendi* – PRICL (*Project of Reinsurance Contract Law*)

The aim of this paper is to present an international project on reinsurance agreement - PRICL. The author analyzes the PRICL as the material law applicable to the contract. The way of interpretation of reinsurance agreements in the context of PRICL as well as the significance of PRICL for conflict-of-laws provisions, including the choice of the law applicable to reinsurance, have been considered.

Keywords: contract reinsurance law, project of Reinsurance Contract Law, harmonization of contract reinsurance law, reinsurance law, conflict-of-laws

DR DARIUSZ FUCHS – adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Międzynarodowego Prywatnego Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, członek Project Group on a Restatement of European Insurance Contract Law; członek Project Group on a Reinsurance Contract Law.

e-mail: d.fuchs@dariuszfuchs.pl

d.fuchs@uksw.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-5853-2657>